

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 23 (1434) 5 ЧЭРВЕНЯ 2019 г.

Святлана Алексіевіч: “Мая родная мова - беларуская”

Нобелеўская лаўрэатка Святлана Алексіевіч запэўніла, што падчас перапісу насельніцтва назаве беларускую мову роднай. Пра гэта яна заявіла ў інтэрв'ю "Белсату":

- Вядома ж, я - беларуска. І гэта мая родная мова - беларуская, хоць я на ёй і не размаўляю. Не размаўляю па той прычыне, што ўся практика майго жыцця - гэта руская мова і руская культура. Але я сябе адчуваю беларускай, беларуская зямля - мая зямля, мой

бацька адсюль. Я іншага то, што я жывала і ў Еўропе. Мая зямля - Беларусь. жыцця не ведаю, толькі жыццё тут, нягледзячы на

NN.by

VIII Кангрэс Асамблеі няўрадавых дэмакратычных арганізацый Беларусі

1 чэрвеня ў Менску прайшоў VIII Кангрэс Асамблеі няўрадавых дэмакратычных арганізацый Беларусі. Некалькі соцені дэлегатаў з усіх рэгіёнаў Беларусі былі вылучаны на Кангрэс. На ім абмеркавалі ключавыя праблемы грамадскага сектару. У Асамблею ўваходзіць на сёння 330 арганізацый і ініцыятыў,

як зарэгістраваных, так і незарэгістраваных. У Кангрэсе ўзяў удзел 131 дэлегат.

ISSN 2073-7033

Пасля агульнага паседжання пачалася праца па секцыях. Кангрэс Асамблеі абраў новую Рабочую групу ў новым, моцна скарочаным фармаце. У яе уваішлі 12 чалавек па розных тэматычных кірунках дзеянасці. Былі прыняты рэзолюцыя і дэкларацыя пра каштоўнасці Асамблеі НДА. Падчас

Беларускае Радыё
Рацыя, Менск.
Фота Ладзіка
Майніча.

Беларуская мова ўрачыста гучала на эўхарыстычнай працэсіі

Па ўсёй Беларусі католікі правялі шматлюдныя святочныя шэсці, прымеркаваны да свята Божага Цела і Крыва. У Менску 2 чэрвеня велічная эўхарыстычная працэсія з Святымі Дарамі цігам чатырох гадзін ішла па галоўных плошчах і вуліцах горада ад касцёла святога Роха на Залатой Горцы да Архікатэдральнага касцёла і стала выразнай прайвай веры. На плошчах Перамогі, Кастрычніцкай, Незалежнасці і Свабоды святыя прамаўлялі гаміліі на беларускай і польскай мовах на тэмы хрысціянскай веры і сямейнага жыцця.

Ля Архікатэдральнага касцёла на пяці еўрапейскіх мовах да вернікаў звярнуўся Мітропаліт Менскі і Магілёўскі Тадэвуш Кандрусеўіч. Ксёндз Аляксандр Улас у сваёй гаміліі нагадаў пра важнасць сямейнага ладу, памнажэння любові і ўзаемаразумення ў сям'і. Лета - цудоўная магчымасць сем'ям удзельнічаць у пілігрымках, адпачываць разам і наведваць санктуары Беларусі. У арганізацыі і правядзенні працэсіі ўдзельнічалі скаўты, яе суправаджалі хоры з Залатой горкі і Чырвонага касцёла. У святочным шэсці бралі ўдзел людзі розных

уздростаў, было шмат моладзі і дзяцей, што сведчыць аб развіцці традыцый касцёла на Беларусі, які з'яўляецца сёння ў краіне адным з галоўных духоўных і мара-

льных аўтарытэтаў. Велічна гучала ў дзень свята родная мова з вуснаў святароў і вернікаў.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

У Архікафедральным касцёле ў Менску з'явіўся мемарыяльны знак у гонар Станіслава Манюшкі

Станіслаў Манюшка - знакаміты кампазітар, дырыжор, пачынальнік беларускай оперы.

Фота Ігара Сурмачэўскага.

У Варшаве імя
Станіслава Манюшкі
атрымаў чыгуначны
вакзал “Цэнтральны”

У Польшчы Станіслаў
Манюшка - пачынальнік
польскай оперы.

9 772 073 703003 >

Алег Трусаў:

“Сярод чыноўнікаў ёсьць варожая да беларушчыны група, якая спіць і бачыць, каб хутчэй увайсі ў Расію”

Госцем "Інтэрвю тыхдня" на Радыё Свабода быў выканавец абавязкаў рэктара Універсітэта імя Ніла Глєвіча Алег Трусаў. Ён адказаў на пытанне, калі першыя студэнты змогуць пачаць заняткі ў гэтым універсітэце, заяўіў, што сярод чыноўнікаў ёсьць варожая да беларушчыны група, і патумачыў, навошта хадзіў на "Вялікую размову" з Лукашэнкам.

- На якой стадыі цяпер падрыхтоўка да пачатку навучальнай дзеянасці ў Беларускім нацыянальным універсітэце імя Глєвіча?

З аднаго боку, універсітэт ужо пачаў сваю дзеянасць летасць 24 верасня, калі адкрыў першыя ў Менску беларускамоўныя падрыхтоўчыя курсы для падлеткаў і дарослыя. У траўні адбыўся першы выпуск навучэнцаў курсаў, іх скончыла больш за 50 чалавек. Мы рыхтавалі вучняў ад 6 да 11 класа, і ў падрыхтоўцы да тэсту, і ўвогуле дзеля падвышэння іхніх ведаў. Фізіка, матэматыка, гісторыя,польская, ангельская, нямецкая мова - праз беларускую мову. Выкладчыкі былі самага высокага ўзроўню - ад дактароў, кандыдатаў навук да настаўнікаў вышэйшай катэгорыі.

Такім чынам, універсітэт пачаў рэальна дзеяніцаць 24 верасня, першыя заняткі правёў Уладзімір Арлоў. Што да іншых пла-наў, то мы працуем зараз над атрыманнем ліцэнзіі. Калі ўсё будзе добра, то ў верасні 2020 года ўжо прыйдуць і першыя студэнты ў наш універсітэт.

- Якая сітуацыя з гэтай ліцэнзіяй? Алена Анісім у некаторых інтэрв'ю распавядала пра пэўную бюрократычную перашкоду.

Так, чым болей мы працуем, тым болей гэтых перашкодаў з'яўляецца. Вылазяць, як чэрці з балота. Дзве трацины ўсіх паперак мы сабралі. Цяпер збіраем паперкі, што нейкія фірмы, дзяржаўныя і недзяржаўныя, гатовыя ўзяць нашых выпускнікоў на практику. Ходзім, збіраем, па самых розных спецыяльнасцях.

І самае складанае - вучэбна-метадычныя комплексы. Мы абавязаныя прадставіць інфармацыю, што калі не маем падручнікаў на беларускай мове з грыфам Міністэрства адукацыі, то прадстаўляем вучэбна-метадычны комплекс. А гэта велізарная праца, да канца чэрвеня мы хочам мець 18 такіх комплексаў.

І тады мы будзем падаваць паперы на першую стадыю атрымання ліцэнзіі. Стадыя ў тыхіх дзве. Спачатку мы павінны падаць на адмысловыя Рады пры БДУ ды іншых універсітэтах, потым нясём у Міністэрства адукацыі. Што да памяшканняў, то ў нас ужо ёсьць згода ад тых, хто можа даць нам памяшканні пасля атрымання ліцэнзіі.

- Як бы вы ацанілі стаўленне чынавенства да ідэі ства-

рэння ўніверсітэта - гэта нейтралітэт, спрыянне ці перашкоды?

- Наша грамадства і чынавенства падзелена на тры групы. Першыя - гэта варожая да беларушчыны група, якая спіць і бачыць, каб хутчэй увайсі ў Расію. І калі мы трапляем на такіх - то атрымліваем самыя велізарныя перашкоды. Другая група сярод чынавенства, якія паважаюць мову і культуру - ад тых ідзе поўная падрыхтоўка. Але, на жаль, большасць чыноўнікаў - праста абыякавыя людзі, якія не хочуць працаўца.

І яшчэ ёсьць канкурэнты. Гэта тыя дзяржаўныя ўніверсітэты, якія самі хочуць мець гэтых платных студэнтаў, і з іхняга боку ёсьць пэўныя перашкоды. Мы, дарэчы, хочам зрабіць плату за навучанне меншую, чым у іншых прыватных ВНУ. У Беларусі ёсьць 9 прыватных універсітэтаў, і ва ўсіх студэнты плацяць грошы. І ўсё залежыць ад прэстыжнасці - выкладчыкі, магчымасці знайсці працу з гэтым дыпломам і гэтак далей.

- Вы казалі, што вашыя курсы скончылі 50 чалавек. Няма ніякіх абмежаванняў з гэледзична-колькасці студэнтаў?

- Не, можа навучацца хоць адзін чалавек. Колькасць студэнтаў у прыватных універсітэтах не вызначаецца нейкімі нарматыўамі. Калі гэта дзяржаўны - там ёсьць нарматыўы. Мы хочам, каб у наших групах было 10-12, максімум 15 студэнтаў. Но калі іх больш за 20 - узровень адукацыі рэзка падае.

- Ваші контакты, у тым ліку з чыноўнікамі, ваши аналіз палітычнай сітуацыі ў краіне, надыход перапісу, які адбудзеца сёлета - як, па-вашаму, зыходзячы з усяго гэтага можна ахарактарызаваць стаўленне дзяржаўных структур да беларусізацыі?

- Частка дзяржаўных структур у разгубленасці. Ці будзе анексія з боку Расіі, выстаем мы ці не. Зразумела, што на анексованай тэрыторыі ніякіх беларускамоўных універсітэтаў ці нават школаў не будзе. Паглядзіце, колькі ўкраінскіх школаў засталося ў Крыме пасля анексіі - фактычна ніводнай.

Над намі вісіць дамоклаў меч расейскай анексіі. І гэта адчуваецца ў кожнай канторы, куды б я ні зайшоў. І, канешне, лёс універсітэта цалкам ад гэтага залежыць.

Я лічу, што мы адаб'ёмся.

Таму нашая мэта - зрабіць ўсё, каб з першага верасня можна было пачаць вучобу. Калі ўсё гатова, то ўступаюць "вышэйшыя сілы", як у 1991 годзе. Вы памятаце, тады з апазыцыі смяяліся, нашыя законы выкідалі ў сметніцу - хоць мы пісалі іх дзень і нач. А потым наступіў "момант ікс", мы дасталіся сметніцы гэтых законі, і іх адразу прынялі пераважнай большасцю.

Я спадзяюся, што да верасня ў мяне па трох факультетах будзе ўсё гатова. А калі ўсё гатова, то ў момант ікс, можа, пры новай уладзе наш універсітэт адразу становіцца дзяржаўным. І тады здымаюцца ўсе пытанні па платным навучанні.

- Ваш удзел у "Вялікай размове з Прэзідэнтам" выклікаў шмат неадназначных каментароў, вас крытыковалі, з вас іранізавалі. Як вы цяпер, праз некалькі месяцаў, ацэньваце свой прыход на гэтую прэс-свято канферэнцыю?

- Я заўжды быў прыхільнікам падыходу, што калі запрашаюць, то трэба ўдзельнічаць. Самая галоўная мэта майго ўдзелу была - паглядзіць сітуацыю з незалежнасцю. І там было падкрэслена, першай асобай і ўсім астатнім, што ў Расію мы ісці не хочам.

Потым была вайна з Бабічам, і гэту вайну Лукашэнка выйграў. Нікто не думаў адпечатку, што Бабіч адкінуць. Але ў выніку Бабіч паехаў у Расію "несолону хлебавши". Потым адбыўся адкат, з Курапатамі. Ён паказаў, што сярод чыноўнікаў ёсьць група, якая справакавала разгром курапацкіх крыжоў. Я не сумніваюся, што за тымі, хто выкіпаў крыжы ў Курапатах, стаяць креатуры Расіі.

Яны выступаюць супраць усяго беларускага. Толькі міністр культуры Расіі заявіў, што ў нас шмат беларускіх шыльдаў - здымаюць шыльды "Хуткасны рэжым". Аднак - прайшоў месяц, і я бачу, што з'явіліся сотні новых беларускіх шыльдаў. Бо набліжаюцца Еўрапейскія гульны, я хаджу па вакзала і бачу, што беларускамоўныя і англомоўныя новыя шыльды растуць, як грыбы.

Пакуль што і першая асоба, і астатнія выступаюць за незалежнасць. Ці вытрымаюць яны, ці не здадуцца, не здадуць Беларусь - цяжка сказаць. І, канешне, наш універсітэт - гэта вялікая цагліна ў будынку незалежнасці Беларусі.

Гутарыў Віталій Цыганкоў.

1000 чалавек з 5 краін: у Менску прайшла дыктоўка па беларускай мове

У Менску правялі масавую дыктоўку па беларускай мове. "Агульная дыктоўка" праводзіцца трэці раз і сёлета стала рэкорднай па колькасці ўдзельнікаў. Акцыя аб'яднóвае людзей неабыкавых да беларускай мовы і традыцый.

- У гэтым годзе ў нас атрымалася значна пашырыць геаграфію праекта. За кошт радыётрансляцый да нашай ініцыятывы ўпершыню далучыліся жыхары іншых краін, - адзначыла дырэктар па маркетынгу ААТ "Лідскэ піві" Ірина Капілава. - З кожным годам "Агульная дыктоўка" адначасна змаглі напісаць дыктоўку дыстанцыйна, далучыўшыся да прамога эфіру радыёканала. Спецыяльна для дыктоўкі папулярныя сучасны пісьменнікі Андрушус Горват, аўтар беларускага бестселера "Радзіва "Прудок", адаптаваў фрагмент аднаго са сваіх твораў, каб удзельнікі моглі годна ацаніць багацце і самабытнасць беларускай мовы. Ідэю праекта падтрымалі і акцёры Нацыянальнага акаадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, якія прыйшлі павітаць ўдзельнікаў "Агульной дыктоўкі". У якасці "настаўнікаў" тэкст прадыктавалі салісты гурта NaviBand, якія ў сваёй творчасці актыўна папулярызуюць

адразу пасля дыктоўкі арганізаторы апублікавалі тэкст на старонцы праекта, каб удзельнікі моглі самастойна праверыць сябе. Акрамя таго, усе працы праверяюцца прафесійнымі філологамі, пасля чаго арганізаторы вышлюць кожнаму ўдзельніку вынікі разам з электронным сертыфікатам аб удзеле, а выдатнікі атрымліваюць яшчэ і памятныя прызы.

**Паводле прэс-рэлізу.
Фота Myfin.by.**

Больш за 22 тысячи абітурыентаў зарэгістравалася на ЦТ па беларускай мове

Цэнтралізаванае тэстуванне будзе праходзіць з 11 чэрвеня па 1 ліпеня. Першымі будуть здаваць ЦТ тэя, хто абраў беларускую мову, апошнімі - сусветную гісторыю.

Рэзервовымі днямі для рэшты ЦТ стануть 6, 8 і 10 ліпеня. Для рэгістрацыі на іх адведзена тры дні: 30 чэрвеня і 1-2 ліпеня. Здаць ЦТ у рэзервовыя дні можна будзе толькі ў Беларускім дзяржаўным універсітэце.

Атрымаць сертыфікаты абітурыенты гэтага года змогуць з 10 ліпеня ў пунктах правядзення ЦТ. Тэя абітурыенты, якім прыйдзецца здаваць тэсты ў рэзервовыя дні, - з 13 ліпеня і толькі ў БДУ.

Дарэчы, з гэтага года за працуе новая сістэма падліку баляў.

TUT.BY

Беларускія гаворкі - гэта lingua franca балцкага памежжа

Польскі беларусіст Мірослаў Янковяк прысвяціў сваёй наукаве жыщё незвычайнай на першы погляд тэмэ - беларускім гаворкам у Літве і Латвіі. Ужо больш за 15 гадоў ён падарожнічае ў памежжы і запісвае носібітаў беларускіх гаворак, якіх усё менш. Нядайна выйшла яго новая кніга - паўтысячы старонак і 1,5 кг вагі.

Што можна пісаць пра гаворкі, якія паміраюць? Пра гэта Мірослаў Янковяк расказаў у інтэрв'ю Свабодзе.

- Чым так цікавыя беларускія гаворкі ў Латвії, што вы напісалі пра іх ужо другую кнігу і прысвяцілі больш за дзясятак гадоў жыцця?

- Дарэчы, збіраюся напісаць яшчэ дзве кнігі на гэтую тэму. Акрамя беларускіх гаворак у Латвіі, я інтэнсіўна займаюся і беларускімі гаворкамі ў Літве. Беларускія дыялектолагі пасля 1945 года здзяйснілі пераважна гаворкамі ў межах БССР. А гаворкамі па-за межамі свайгі краіны яны займацца не хацелі. Але мова і гаворкі - гэта не адміністрацыйная мяжа. Мяжа для іх увогуле не мае значэння. Таму я пакінуў беларускія гаворкі ў Беларусі беларускім даследнікам і заняўся гаворкамі ў Латвіі і Літве. Мне не трэба віза, таму працаўца проста. Бярэш машины і ездзіш з вёскі ў вёску, размаўляеш з людзьмі.

- У масавай свядомасці Латвія, у адрозненне ад Літвы, не ўспрымаеца як краіна, дзе жыве шмат беларусаў. Адкуль там беларускія гаворкі?

- Тут вельмі цікавая сітуацыя. Я магу параўнаны становішча беларускіх гаворак на тэрыторыі паднётай Пскоўшчыны, Латвіі, Літвы і Польшчы. У Польшчы і Літве гэтыя гаворкі захаваліся ў вельмі добрым становішчы. Што да Латвіі, то на жаль, яны ўжо паміраюць. Я быў улетку 2018 года ў Даўгайпілскім раёне і запісваў апошніх бабуляў, якія яшчэ размаўляюць на беларускай гаворцы. Прыкра, што гэта гаворка адыхадзіць. Ёю там размаўляюць людзі, якія нарадзіліся ў 1920-40-я гады. Калі яны памруць, то беларускіх гаворак больш не будзе.

- Латгалія - былая частка Рэчы Паспалітай. Як беларуская мова ўвогуле там магла выжыць, калі ўжо ў міжваенны час гэтая тэрыторыя належала Латвіі?

- Цікава, што ў міжваенны перыяд, калі Латвія была незалежнай дзяржавай, беларуская меншасць мела добрыя ўмовы для развіцця сваёй мовы і культуры. Там было каля 40 беларускіх школаў, гімназія, беларуская прэса і тэатры. Улады Латвіі вельмі пазытыўна ставіліся да беларусаў, якія там жылі. Таму беларусы маглі развіваць сваю мову і культуру. І беларускія гаворкі былі шырока распаўсюджаны. Падчас перапису 1920 года беларусамі ў Латвіі запісаліся 75 тысяч чалавек, праз 5 гадоў - 38 тысяч. Сітуацыя змянілася

Мірослаў Янковяк

пасля 1934 года, калі ў выніку пеправароту да ўлады прыйшоў Карліс Улманіс. Ён пачаў латвізацыю краіны. Беларускія і польскія школы пачалі зачыняць. Тоё самае адбываўся з рознымі арганізацыямі і таварыствамі. У 1935 годзе беларусаў у Латвіі было ўжо 26 тысяч. Самы кепскі час для беларускіх гаворак наступіў пасля 1945 года, калі зноў з'явіліся саветы і там ужо ніколі не існавалі беларускія школы і арганізацыі. На іх месцы адчыняліся расейскія.

- Гэта зусім іншая сітуацыя, чым, напрыклад, з беларусамі ў Польшчы. Бо на Падляшшы камуністы акурат адчынілі беларускія школы.

- Менавіта. У Літве польскія школы таксама захаваліся, і гэта вельмі моцна ўплывае на тоеснасць беларусаў Літвы. 90% маіх суразмоўцаў у Літве называюць сябе палякамі і тыя ж 90% размаўляюць не толькі на так званай "крэсовай" польскай мове, але і на беларускай гаворцы.

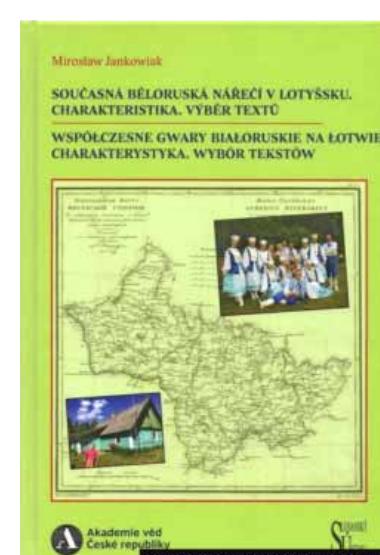
- А кім сябе лічаць у Латвіі тыя людзі, якія размаўляюць на беларускіх гаворках?

- Памежжа зайсёды сама пасябе вельмі спецыфічнае. Там сутыкаюцца розныя мовы, традыцыі і веравызнанні. Там немагчыма адназначна аkrэсліць чалавека. Калі я ўпершыню паехаў у Латвію ў 2004 годзе, у мяне ў галаве быў загаловак кнігі, майкандыдацкі працы - "Мова беларусаў Латвіі". Але калі я пачаў запісваць мясоўцаў насельніцтва на дыктафон і калі палова людзей сказаў, што яны беларусы, другая палова - што палякі, я зразумеў, што немагчыма аkrэсліць чалавека аkrэсліць. Напэўна б, некалькі чалавек сказаў, што яны расейцы, латышы або латгалыцы. У 1989 годзе ў Латвіі працавала 119 тысячаў беларусаў.

Неяк я запісаў на дыктафон аднаго хлопца, які жыў у Піедру (Прыдруйску), з беларускага боку гэта Друга, я быў сведкам, як хрысцілі сына ягонага брата. Сабраўся ўся сям'я, і я меў мягчымасць паразмаўляць з людзьмі. Адна бабуля - праваслаўная беларуска, дзед - паляк-каталік. Іншая бабуля - беларуска-стараверка, дзед паляк-каталік. У адных па дакументах сын - паляк-каталік. У других - дачка праваслаўная беларуска. Яны ўзялі шлюб і маюць трох сыноў.

- Калі палова з іх не лічыць сябе беларусамі, то як яны самі тлумачаць, чаму карыстаюцца беларускімі гаворкамі?

- Гэта добрае пытанне, якое сведчыць пра жывучасць беларускіх гаворак на памежжы і ўвогуле.

Усе па дакументах палякі. Самы старэйшы ажаніўся з праваслаўнай расейкай, сярэдні - з латгалкай-каталічкай, а маладзейшы сустрэкаўся з латышкай-лютэранкай. Вось гэта - памежжа і адказ на пытанне пра ідэнтычнасць. Важны момант, ці мясоўцы гэты чалавек, ці прыехаў туды пасля вайны з усходняй або заходняй Беларусі. Пасля вайны быў трохі вялікіх хвалі міграцыі на гэтую памежную тэрыторыю. Насельніцтва з усходняй Беларусі найбольш было звязанае з беларускасцю, яны наўпрост казаў, што яны беларусы. Прывезджыя з заходняй Беларусі падкрэслівалі сваю польскасць. Радзіма і бацькаўшчына для іх розныя. Бацькаўшчына - гэта Беларусь, а радзіма - Латвія.

- А што прыходзіць на месца беларускіх гаворак у Латвії?

- Па-першым, там вельмі вялікі дэмографічны заніпад. Моладзь з'язджае ў вялікія гарады або ўвогуле па-за межы Латвіі. Людзі паміраюць. Але там, дзе яшчэ трошкі людзей ёсць, то пасляваеннае пакаленне расейскамоўнае. Таму месца беларускіх гаворак займае сёння расейская мова. Латышская мова таксама паволі ўваходзіць, але гэта датычыць найперш змешаных сем'яў.

- Калі палова з іх не лічыць сябе беларусамі, то як яны самі тлумачаць, чаму карыстаюцца беларускімі гаворкамі?

- Гэта добрае пытанне, якое сведчыць пра жывучасць беларускіх гаворак на памежжы і ўвогуле.

Тое ж самае і ў Літве, дзе 90% маіх суразмоўцаў лічаць сябе палякамі і размаўляюць на беларускай гаворцы. Тоеснасць не заўсёды ідзе побач з мовай, што, зразумела, мае свае плюсы і мінусы. Людзі адказваюць проста - гэта іхня мова з дзіцячых гадоў. Тыя, хто прыехаў туды з заходняй Беларусі, кажуць, што ў іхніх вёсцы ўсе да вайны размаўлялі па-беларуску, а дома па-польsku. Але з суседзямі і зноў жа па-беларуску. Беларуская га-

гаворка маёй бабулі, якая жыве ў вёсцы і не мае адукцыі". А расейская - мова адукаваных людзей, гарадоў. Гэты стэрэатып дзейнічае. Латвія дае вялікія мягчымасці тым, хто хоча падтрымлівае сваю мову, культуру і традыцыі. Палякі гэтым карыстаюцца вельмі актыўна, а беларусы не вельмі. Ёсць адна пачатковая школа ў Рызе, выхадзіць адна газета, але гэта гэта вельмі мала, каб падтрымліваць беларускія гаворкі і беларускую свядо-

Былая беларуская гімназія ў мястэчку Індра, Латвія

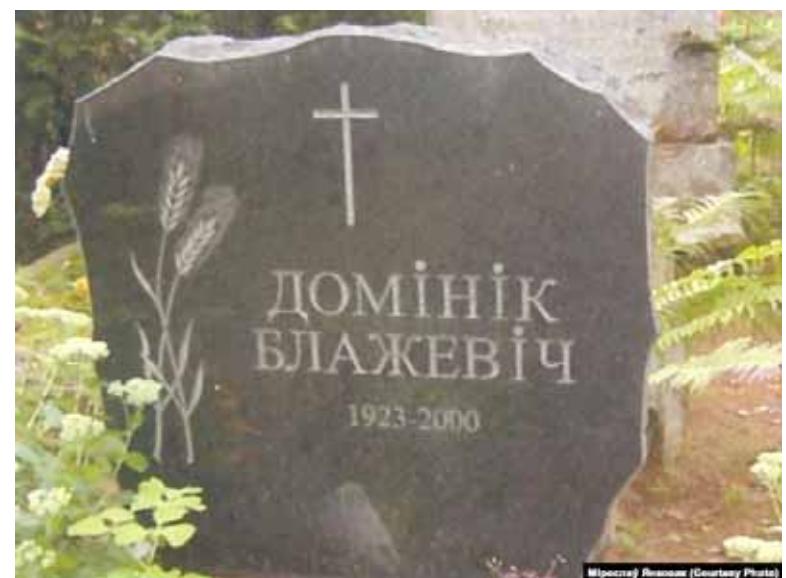
ворка - гэта добры код размовы з іншымі людзьмі. Іншыя нацыянальнасці вельмі добра разумелі беларускую гаворку. Гэта lingua franca (мова міжэтнічнай камунікацыі. - РС) на гэтай тэрыторыі. Тоё самае і на беларуска-літоўскім памежжы. Беларуская гаворка трохі дастасоўваецца на ўзроўні лексікі. Лексіка насычаная паланізмамі і літуанізмамі, але людзі без проблемаў могуць размаўляць адзін з другім. Часам на памежжы ёсць па тры-чатыры сло-

масць.

Гаворкі знікаюць, і спяшаюцца іх зафіксаваць. Гэта ўжо мая другая кніга на гэтую тэму. А цяпер рыхтую сплоўнік беларускіх гаворак Латвіі і манаграфію пра лексіку. Гэтым усім я займаюся ў Славянскім інстытуце Акадэміі навук Чехіі.

- А дзе яшчэ беларускія гаворкі захаваны ў такім стаНЕ, каб іх можна было даследаваць і адкрываць нешта новае?

- Па-за межамі Беларусі я

Беларуская магіла ў вёсцы Вайводы Краслаўскага раёна

вы, якія абазначаюць адзін прадмет. І ўсе маюць адну мову, на якой могуць размаўляць між сабой.

- Ці шкадуночы мясоўцы, што беларуская гаворка там памірае?

- На жаль, ёсць такое ўспрыманне, што беларуская гаворка - гэта мова вёскі і неадукаваных людзей. Такі стэрэатып, на жаль, ёсць. Маладыя магілі наўпрост: "Мірослаў, беларуская гаворка -

хачу займацца беларускімі гаворкамі ў Літве. Там працы можа хапіць на некалькі дзясяткаў гадоў. Ёсць два памежжы, якія трэба аваляваць відавочніцтва. Пасля вайны там ніхто не займаўся беларускімі гаворкамі. Гэта заходняя Смаленшчына з Браншчынай і паўночная Чарнігашчына ва Украіне.

Гутарыў
Дмітры Гурневіч,
Радыё Свабода.

Леаніду Міхайлавічу Лычу -
гарачаму абаронцу беларускай
мовы

"Мова - гэта не зневинне
праяўленне думкі, але і сама
думка"

Поль Мішэль Фуко.

"Не пакідайце ж мовы
нашай беларускай, каб не ўмерлі!"
Францішак Багушэвіч.

I

* * *

Слова да слова, слова на слова... -
І, бы іскры,
Высякающа новая сэнсы.

* * *

З жарала чалавечай душы
На свет з'яўляецца мова,
Як душа -
з жарала Сусветнага Духу.

* * *

І праз ведамства мовы
Праглядающа рухі душы
І Сусветнага Розуму.

* * *

Калі Дух уласбялецца ў слоўы
Ён робіцца стрыжнем
Душки.

* * *

Так, мова - злучальнік
Паміж Духам Сусветным
І душой чалавека.

* * *

І родная мова - праява Духу,
Таму не ведае яна
Ні пераядання, ні недаядання.

* * *

Кожнае чыстае слова, -
Нібы жыццядайная кропля
І напамінак
аб бессмяротнасці Духу і душ.

* * *

Мова - паўшар'е Творцы
На карце душы
Кожнага з нас.

* * *

Мова - прыдатак душы,
А душа, калі Духам жыве...
Яны - тройца-ўзаемарастунак.

* * *

Мова - бы кола,
А слова - бы спіцы ў ім...
Не дапускайма спіц выпадання!

* * *

Што ні слова - то асілак,
Што ні слова - то пяшчота...
Гэта ўсё і ў родной мове.

* * *

Мова - гэта цэлы аркестр,
А народ - кампазітар,
А паэт - выканануцца і дырыжор.

* * *

Народ - мова - дзяржава -
Трайніты...
Хто з іх важнейшы? Разам усе!

* * *

Мова - і пропуск,
Яна - і пароль, яна ў яднанні - сіла.

Паміж душой і Духам

П-а-Э-М-а - Э-С-Э

* * *

У мову
заўсёды адчынены дзвёры,
Дзвёры з усіх бакоў,
І някіх белатаў туды не трэба.

* * *

Па россыпі слоў
мінулых стагоддзяў
У роднай мове
Можна гісторыю люду чытаць.

* * *

Так, мова,
як і любоў, не праходзіць;
Добраахвотныя перамены ў ёй
Адбывающа з новаю вышынёй.

* * *

А мова -
яшчэ і іголка з ніткаю залатай,
І ёй можна дзіркі ў душы
Зацыраваць.

* * *

Словам можна і торкнуць,
А можна
І пяшчотна пагладзіць.

* * *

Ёсць мовы,
У якіх, бы ў яблыках чарвякі,
Заводзяцца паразіты - феня.

* * *

Ёсць слова, што ідуць да нябёс,
А ёсць і такія,
што ў нёба ўпіраюцца...
І залежыць гэта ад носьбітаў мовы.

* * *

Ёсць мовы і кучараўыя,
Ёсць мовы і pena нібыта;
А паходжанне іх ад фені.

* * *

Прадажны пісака
З роднаю мовай зігрывае,
Каб адправіць яе ў нябигт.

* * *

Калі пісакі мовай карыстаюцца,
Лічы, што гэта мова ў палоне,
Як і грамадства ў паняволі.

* * *

Мова ніколі не позніцца,
Позняцца, і мо назаўсёды
Яе хісткія носьбіты.

* * *

Не патрабуе давескаў мова,
І сама, самадастковым
Ніколі давескам не будзе.

* * *

Мова вынесе-выцерпіць усё
І, нібыта раса,
Уздымаеца ў бессмяротнае неба.

II

* * *

Зямелка родная ўдыхала неба,
А выдыхала мову
Беларусам.

* * *

Наша слова - не з вакууму
І не сколак з моваў чужых,
Наша слова - з неба, душы і Духу.

* * *

Родная мова
І слова Творцы -
Блізнятны.

* * *

І ў справах светлай любові
Натхняюць і дапамагаюць
Словы роднае мовы.

* * *

Родная мова - яна яшчэ і тормаз,
Каб не зваліца ў агульную
Бездань-прорву.

* * *

І на далонях мовы роднай
Знявочаная душа ажывае,
І ўваскрасае яна.

* * *

Родная мова -
Паром у нябесную
Беларусь.

* * *

Дома ў мяне ў ходзіках на сцяне
Зязюля па-беларуску
Для мяне аб'яўляе гадзіны.

* * *

Кожнае слова ў нашай мове -
Нібы заспівала
Для соцень тысяч сваіх калег.

* * *

Нібы муляры непаўторны храм
Узвялі з найкаштоўных цаглін,
Так нашы слова
ў мову сабрала жыццё.

* * *

На трэба мову суцяшаць:
Сябре суцешце
Любоў да яе.

* * *

Слова праўды на роднай мове -
Вострае, - часам бы брыты
Лязо.

* * *

Родная мова - бы сонца;
Праўда, толькі яна
не ўзыходзіць і не заходзіць;
Для патрыётаў яна - у зеніце.

* * *

І наша мова-душа жыла
Да патопу сусветнага,
А пасля ізноў на зямлю вярнулася.

* * *

Трасянка! Трасянка!
Ідзі сюды,
Я, мова твая,
прыведу цябе ў першароднасць.

* * *

Як для студэнта стыпендыя,
Так для мяне - новае,
светлае слова
ў мове нашай роднай.

Яўген Гучок

* * *

Абкладзеная з усіх бакоў,
Наша мова сэнсамі
Узмацняеца.

* * *

Калі нашу мову ў зямлю заганялі,
Яна рабілася карэннем дрэў,
На якіх квітнелі іншыя мовы.

* * *

І жыццё, і душу,
Калі хто трапіў пад дзіркаход,
Можна залатаць
мовай роднай зямлі.

* * *

І для мяне падарунак вялікі,
Калі незнаёмец звяртаеца да мяне
На нашай прыроднай мове.
І сённяшнія іх паслядоўнікі.

* * *

І на могілках нашых
На беларускую мову
абдзелены помнікі:
Не беларусы там пахаваны,
а жыхары РБ там ляжаць.

* * *

Душа твая, і лжэпатрыёт,
ой як раскрытая, -
Бы дах над твайм
Жытлом.

* * *

Не трэба на мове чужой
Распавядаць мне пра вечнасць
І Бога.

* * *

Не слухаю тых святароў,
Пазбягаю іх,
Што грэбуюць нашай мовай.

* * *

А яшчэ мне карціць
Заказаць для іх на радыё
"Мурку".

* * *

Набажэнства на мове чужой -
Яно не для Творцы,
Яно не для храма.

* * *

Наша мова для многіх - сардэчна;
І тыя, хто ёю грэбуге,
Гэта добра ўсведамляюць.

* * *

Мовазваротныя мовы...
Зямля - неба - зямля -
Гэта і нашай мовы шляхі.

* * *

Так любяць эстонцы мову сваю,
Што яе носьбіту Скрыгану Яну
Помнік паставілі ў сябе.

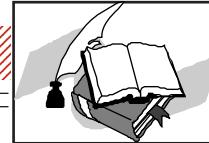
* * *

Першародную мову
Звычайна імкніца зжыць
Захрыбетная феня і носьбіт яе.

* * *

Прыхлебаць феня з мовы чужой
Для роднай мовы - ніяк і ніколі -
Недапушчальна.

(Працяг у наст. нумары.)

Віншаем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў чэрвені

Абакановіч Віталь Феліксавіч
Абужынская Ганна Аляксандра
Ажар Таццяна Мікалаеўна
Акудовіч Валянцін Васільевіч
Алейнікава Антаніна Андр.
Алексін Самуіл Арцёмавіч
Алёшка Вячаслаў Часлававіч
Аляхновіч Леанід Адамавіч
Аляхновіч Ніна Паўлаўна
Анапрыенка Юры
Анацка Яўген
Анташкевіч Канстанцін Андр.
Архакоў Аляксандар Сяргеевіч
Асаёнак Алена Міхайлаўна
Асміковіч Міхась Мікалаеўч
Аўраменка Васіль Аляксееўч
Афанасьевіва Раіса Іванаўна
Баеў Дзмітры Уладзіміравіч
Баеў Павел Віктаравіч
Базык Вольга
Барнюк Аляксей Сяргеевіч
Барцэвіч Іван Васільевіч
Барысава Сафія Міхайлаўна
Белавусава Валянціна Валянцін
Бельская Ірына Казіміраўна
Бельскі Аляксей Паўлаўіч
Бігель Дзмітры Анатольевіч
Бондаруў Сяргей Яўгенавіч
Брувеіч Вольга Аляксандар.
Бузо Марат Антонавіч
Булавінска Марыя
Бурачонак Аляксандар Вячаслав.
Бушкова Таццяна Яўгенавіна
Бычэнка Алена Аляксандраўна
Бязмацерных Дар'я Аляксандра
Бязмен Васіль Канстанцінавіч
Бяласін Яўген Аляксандравіч
Вайтовіч Сяргей Уладзіміравіч
Валабуеў Аляксей Вітальевіч
Валошыкі Лідзія Рыгораўна
Валынец Таццяна Сяргеевіна
Варонік Святлана Аркадзеўна
Васілевіч Наталля Мікалаеўна
Васілевіскі Пётр Пятровіч
Васільева Анастасія Вячаслав.
Вернікоўская Аксана Фёдар.
Гайдук Ігар Вікторавіч
Гайдук Ірына Эдуардаўна
Галіч Аляксей Эдуардавіч
Галушка Вера Вікторавіч
Гараніна Ганна
Гаўрылькова Таццяна Уладз.
Гашко Ірына Аляксееўна
Герасімюк Ілья Мікалаеўч
Глушко Адам Аляксееўч
Глушко Аляксей Вікторавіч
Грыбоўскі Васіль Аляксандар.
Грыгор'еўна Ірына Людвігайна
Грышко Людміла
Гудкова Дар'я Уладзіміраўна
Гуркова Алена Валер'еўна
Давыдчук Сяргжук
Данільчык Зінаіда Пятроўна
Дземідовіч Ганна
Дзічкоўская Настасся
Дзячонка Алег Вікторавіч
Драбышэўская Марына Вікт.
Дробыш Вадзім Міхайлавіч
Дрожжына Ала Леанідаўна
Дубінін Андрой Барысавіч
Дубовік Вячаслаў Юр'евіч
Дуброўскі Валер Леанідавіч
Жалдака Васіль Станіслававіч
Жамойда Алена
Жарнасек Вітаўт
Жарнасек Міхась Васільевіч
Ждановіч Таццяна Міхайлаўна
Жук Ігар Васільевіч
Жук Яўген Вікторавіч
Заблоцкая Алена Аляксандар.
Завадская Алена Аляксандар.
Запалянская Вольга Васіл.
Золаў Юры Георгіевіч
Зуёнак Васіль Васільевіч
Зяльковіч Павел Іванавіч
Іваноў Сяргей
Ігнатовіч Марыя Іосіфаўна
Ігнатовіч Яўген Барысавіч
Ільна Анастасія Аляксандра
Ішуціна Таццяна Вікенцьеўна
Кавалёва Кацярына
Кавалеўская Наталля Леанід.
Кавалеўская Стэфания Сярг.

Калета Радаслаў
Кальчугін Віктар
Канкоўская Святлана
Капціловіч Іван
Каращанка Ігар Вікторавіч
Карповіч Аліна Аляксандар.
Каўко Зміцер
Кашуба Мікалай Ануфрыевіч
Кісель Сяргей Леанідавіч
Кісяляк Васіль Сяргеевіч
Кляпкоў Дзмітры
Кобрусеў Дзяніс Аляксандар.
Колас Мікалай Мікалаеўч
Комар Юры Мікалаеўч
Конік Юлія Andrэеўна
Косава Ганна Валер'еўна
Кочман Тарэса
Красоціна Тамара Іванаўна
Краўчук Дзмітры Аляксандар.
Краўчук Ірына
Крол Аляксандар Уладзіміравіч
Крываротаў Міхал Юр'евіч
Кудрашова Лілея
Кузікевіч Алена
Кукуца Алена Аляксандраўна
Кукуца Уладзімір Часлававіч
Куляшоў Дзмітры Вікторавіч
Куніцкая Ганна Уладзіміраўна
Курдо Павел Аляксандравіч
Курловіч Ганна Аляксандар.
Курчэўскі Іван Люцыяновіч
Кутас Святлана
Кухарчык Людміла
Лабаты Алег Анатольевіч
Ласкутнікаў Павел Сяргеевіч
Лаўріновіч Але́сь Сяргеевіч
Лендзянкоў Ігар
Ліціна Фларыда Вакілаўна
Лойка Святлаў Робертавіч
Лыскавец Ігар
Лясько Аляксандар Аляксандар.
Майсяёнак Андрэй Георгіевіч
Макарэвіч Іна
Макарэвіч Марына Уладзімір.
Макрыцкі Яраслаў Янавіч
Максімава Наталля
Малашчанка Аляксей Юр'евіч
Малочка Аляксандар Віктор.
Маневіч Аляксей
Манкевіч Таццяна Пятроўна
Мароз Кацярына Мікалаеўна
Мароз Уладзімір Вікенцьевіч
Марозава Людміла Уладзімір.
Мархотка Леанід Андрэевіч
Махлай Кастусь
Мацюэнка Ніна Мікалаеўна
Машкала Іосіф
Мельнічук Сяргей
Міхайлоўская Данута Канст.
Міхальчук Вераніка Пятроўна
Міхноўская Наталля Вячаслав.
Мішчанкоў Уладзімір Алякс.
Мысліцкая Галіна Якаўлеўна
Насановіч Ларыса Уладзімір.
Нікантай Мікалай Яўгенавіч
Нішчык Але́сь Уладзіміравіч
Носаў Андрэй
Падгал Марыуш Уладзімірав.
Палухін Уладзімір Мікалаеўч
Пальчэўскі Віталь Юр'евіч
Палянскі Алег Алегавіч
Палянскі Андрэй Валер'евіч
Панкевіч Юлія Аляксандраўна
Парчынскі Йүген
Паршанкоў Аляксандар Андр.
Патапава Дзіяна Сяргеевіна
Паўловіч Анатоль
Паўловіч Валянціна Іванаўна
Паўловіч Карына Георгіеўна
Петракава Антаніна Алегаўна
Пінчук Аляксандра Анатол.
Праневіч Кацярына Генадзеўна
Пукель Алена Адамаўна
Пятровіч Ігар Канстанцінавіч
Рабчэна Таццяна Васільевіна
Рагойша Дамініка Пятроўна
Радзюк Валянціна
Радэнка Кацярына Уладзімір.
Раеўскі Аляксандар
Развінкоў Яўген Аляксандар.
Разжалавец Іван
Разжалавец Сяргей
Разумава Галіна Уладзіміраўна

Рак Вольга Рыгораўна
Раманава Ганна Аляксееўна
Раманішка Вікторыя Уладзіл.
Ролік Міхайл Міхайлавіч
Рудак Настасся Юр'еўна
Русін Алег Дзмітрыевіч
Русіц Maxim Часлававіч
Роўтавіч Кірыла Васільевіч
Савіч Сяргжук
Саевіч Павел Вячаслававіч
Сазонаў Уладзісліў Алякс.
Сакава Ніна Леанідаўна
Сакалова Ніна
Сакун Алена Васільевіч
Салаўёва Людміла Мікалаеўна
Салаш Сяргей
Салоха Надзея
Самстыка Сяргей Алегавіч
Самусевич Уладзімір Алякс.
Саўка Юстына
Свізуноў Вячаслаў
Свірко Наталля
Свіцкай Наталля Віктораўна
Сіграў Аляксей Уладзіміравіч
Сідляр Андрэй
Сіліч Аляксандар Анатольевіч
Сільнова Ніна
Сіманаў Канстанцін Яўгенавіч
Сінкевіч Ірына Тадэвушаўна
Сітнікава Ядзвіга Леанардаўна
Славута Ніна
Солтан Наталля Антонаўна
Спасюк Рыгор Вікторавіч
Станкоў Галіна
Старавайтава Надзея
Студзінскай Інэсія Анатольевіч
Сухарэўскі Вячаслаў Іванавіч
Сцяпура Дзяніс Уладзіміравіч
Сямашка Ала Уладзіміраўна
Сименас Генадзь Мар'янавіч
Сінкевіч Святлана Анатол.
Сяргеева Ірына Аляксандар.
Таўгень Людвіка
Трацяк Дзмітры Вітальевіч
Трушан Людміла
Туровіч Ірына Уладзіміраўна
Уласевіч Таццяна Леанідаўна
Урбан Аляксандар
Фадзееў Яўген Мікалаеўч
Фаміна Ірына Міхайлаўна
Філічонак Ларыса Антонаўна
Фурс Юры Антонавіч
Хаванскі Павел Міхайлавіч
Хадзінскі Павел Сяргеевіч
Ханеева Таццяна Яўгенавіч
Харужая Вера
Харэвіч Васіль Вікторавіч
Хашылёва Таццяна Аляксандар.
Хвацік Іван Міхайлавіч
Хевук Ігар
Цімафеева Ядвіга В.
Цімошак Зінаіда Вячаславаўна
Ціханаў Аляксандар Валер'евіч
Ціхановіч Вольга Віктораўна
Цішчанка Віялета
Цюленеў Аляксандар Аляксан.
Чабатарэўскі Барыс Дзмітр.
Чавусаў Юры Вікторавіч
Чагаева Ірына Вільданаўна
Чарановіч Ніна Мікалаеўна
Чаркасава Галіна Ілынічна
Чарнуха Сяргей Анатольевіч
Чашчына Вольга Мікалаеўна
Чэбатарэўскі Барыс Дмитр.
Шабетнік Алег Васільевіч
Шандроха Нона Эдмундаўна
Шарман Аліна
Шарыпкін Рыгор Леанідавіч
Шарэшык Ясенія Віктораўна
Шаўкун Васіль
Шаўчоў Генадзь Уладзіміравіч
Шахлевіч Юлія Віктораўна
Шпілескі Вячаслаў Вікторав.
Шубіна Дар'я Алегаўна
Шчарбачэна Вячаслаў Сярг.
Шыпіла Уладзімір Аляксандар.
Юркевіч Сяргей Іванавіч
Юшкевіч Андрэй Андрэевіч
Якайлеў Юры Генадз'евіч
Янукевіч Аляксей Антонавіч
Яскевіч Але́сь Юр'евіч
Яшкіна Надзея Алегавіч

Ангела Меркель не збіраеца пакідаць пост канцлера датэрмінова

Няўдача хрысціянскіх дэмакратаў на выбарах у Еўрапарламент і падзенне папулярнасці ХДС у Германіі ўмацавала Меркель у намеры не пакідаць пост канцлера датэрмінова.

Пра гэта паведамляе "Нямецкая хвалі" са спасылкай на агенцтва Bloomberg.

Канцлер Германіі Ангела Меркель расчараўаная ў сваёй патэнцыйнай пераемніцы Ангэрэт Крамп-Карэнбаўэр і сумняваецца, што тая зможа не ўзабаве замяніць яе на пасадзе кіраўніцьце ўраду. Пра гэта паведаміла агенцтва Bloomberg са спасылкай на двух суразмоўца з атачэння канцлера.

Паводле іх давер Меркель да Крамп-Карэнбаўэр, якую нямецкія СМИ часта называюць скарочана АКК, у апошні час істотна знізіўся.

Гэта выкліканы, акрамя

мя іншага, падзеннем папулярнасці ХДС, якое пачалося з моманту абрання АКК на пасаду лідаркі партыі, а таксама кепскім вынікамі хрысціянскіх дэмакратаў на выбарах у Еўрапарламент.

Паведамляеца, што кіраўніцтва ХДС збіраеца 2-3 чэрвеня абмеркаваць прычыны страты гэтай партыі на выбарах у Еўрапарламент. На гэтым сходзе можа адбыцца і "непрыемная" асабістая сустрэча Меркель з АКК.

Паводле інфармацыі

Сама Меркель неаднаразова заяўляла, што збіраеца застацца на пасадзе канцлера Германіі да завяршэння тэрміну яе паўнамоцтваў у 2021 годзе.

Bloomberg.

На здымку: Ангэрэт Крамп-Карэнбаўэр і Ангела Меркель.

У Германіі стогадовая жанчына стала дэпутаткай мясцовай рады

У нямецкім горадзе Кірххаймбландэне дэпутаткай мясцовай рады абраўлі стогадовую былую настаўніцу Лізель Хайзе, піша RP Online.

Яна ўзначаліць фракцыю ў мясцовай радзе.

Галоўнай мэтай Хайзе, якая з'яўляецца актыўнай плыўчыхай, стала адкрыццё гарадскога басейна, які не працаўаў у Кірххаймбландэне на працягу восьмі гадоў.

Хайзе - пратэстантка

на працягу дзесяцігоддзя была актыўнай удзельніцай мясцовай царкоўной парafii. Яна да гэтага часу мае

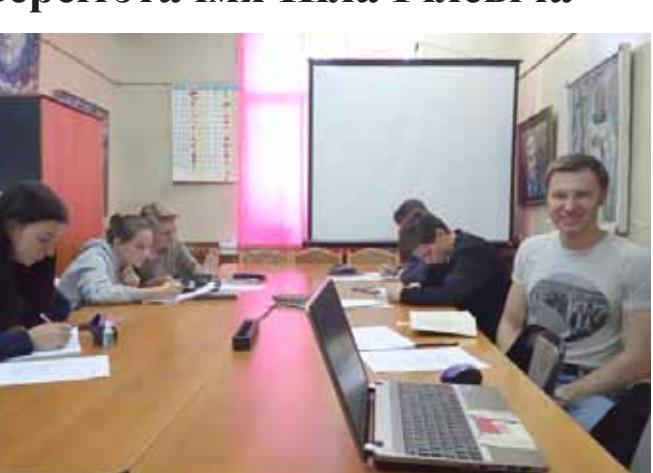
dobrae здароўe і рэгулярна наведвае царкоўную службу.

Завяршылі сваю працу падрыхтоўчыя курсы Універсітэта імя Ніла Гілевіча

У траўні завяршылі сваю працу падрыхтоўчыя курсы Універсітэта імя Ніла Гілевіча, якія паспяхова скончылі болей за 50 чалавек. Гэта быў вучні 6-11 класаў, якія ўдасканалівалі свае веды па беларускай, польскай, англійскай і нямецкай мовах, а таксама па фізіцы, матэматыцы і хімії.

З лістапада началі працаўаць дзве групы для дарослых людзей, якія хадзелі ўдасканаліць свае веды па англійскай і польскай мовах.

Са снежня дзеянічала група для тых, хто хадзеў вывучаць гісторыю Беларусі.

Таксама хадзеў выкараць падзяку ахвярадаўцам Кавалюк А. М., Паўловіч А. Ю., Журак С. В., якія грашова падтрымалі дзеянісць універсітэта праз сістэму ARPI. Усе, хто хоча дапамагчы ўніверсітэту, могуць скарыстацца інструкцыяй па спасылцы https://tbmova.by/news_2214.html.

A. Трусаў.

Памяці жонкі Наталі

"Заві мяне кветачкай..."

Надоєчі Алесь Розанаў на-
зваў нашую кватэрку на вуліцы
Арлоўскай філіялам "Паддашка".
Я, відаць, не насмеліўся б так сказаць.
Хоць, можа, збоку яно гэтак і выглядала. Бо ў нас часта збираліся
Яўген Кулік, Аляксей Марацкін,
Віктар Маркавец, Алесь Розанаў,
Мікола Купава, Генадзь Сакалоў-
Кубай, Ірына Марацкіна, Тодар
Копша, Уладзімір Содаль. Былі ў
нас гасціямі таксама Вячаслаў
Шыдлоўскі, Мікола Ермаловіч,
Валянцін і Анатоль Грыцкевічы,
Уладзімір Конан, Адам Мальдзіс,
Алесь Зайка. Думаю, што гэтая
"пляцоўка" была прыцягальная
для сустрэч перадусім дзякуючы
Натаlei, яе гасціннасці і зычлівасці.
Дабрыня і зацікаўленасць маёй
жонкі стваралі непаўторную атма-
сферу душэўнай цеплыні і ўтуль-
насці. Якая б ні была нагода, гавор-
ка заўсёды была змястоўная...
Адбываліся і шматлюдныя імпрэ-

нена кіеўскім і ленінградскім на-
вукоўцамі. Але не ўсім гэта было
даспадобы. Намінальны кіраўнік
адчуў у поспеху падначаленай
небяспеку свайму становішчу. І
пад усялякімі прэтэкстамі - то не-
шта дапрацаўваць, то перапраца-
ваць, то дапісаць - адцягваў абаро-
ну дысертацыі. Гэта цягнулася
гадамі. Наталя, для якой давесці па-
чатую справу да канца было жыц-
цёвым прынцыпам, цвёрда на-
мервалася завяршыць яе. Ды ў
нейкі момент я не вытрываў і ска-
заў:

- Любая, кідай усё гэта! Пашкадуй свае нерви, не марнуй свайго здароўя. У цябе ўжо ёсьць дзве дысертацыі! (маючы на ўвазе нашых дзяцей). И жонка паслу-
халася

зы: у 1978 годзе - акадэмія да 100-годдзя Казіміра Малевіча, а праз трэы гады - святкаванне Новага Году для дзяцей наших сябrou. Дарэчы, з таго свята ў нас захавалася маска беларускага Дзеда Мароза і "чарарадзейны" кій з навершнікам у выглядзе Пагоні.

У Інституте гематології і пералівання криві, дзе Наталя працавала больш за чвэрць стагоддзя, усё ў яе складвалася добра. Была бліскучым эксперыментатарам. Якую б методыку ні бралася асвойваць, нават самую складаную, усё ішло з першага разу. Па нейкім часе распрацавала арыгінальны экспрэс-метад вызначэння асноўных харктарыстык крыві. Тэма была закрытая, бо вынікі даследавання прызначаліся Міністэрству абароны для выкарыстання ў палярных умовах. Падрыхтавала прысвечаную гэтай тэмэ дысертацый-

Гэтая кардынальная перамена ў ейным жыцці адкрыла шырокія перспектывы працы на карысць роднай культуры. Маючы ад прыроды аналітычны розум, Наталя вельмі хутка самастойна асвоіла камптарная праграмы, неабходныя ў выдавецкай справе. Стваральна праца дзеля гістарычнай асветы нашага народа прыносіла ёй вялікае задавальненне і рэальны вынік. Акрамя таго, давала магчымасць блізка пазнаёміцца з выдатнымі творцамі і цікавымі суразмоўцамі - Нілам Гілевічам, Mixасём Чарняўскім, Віктарам Скорабагатавым, Уладзімірам Арловым, Алесем Жлуткам, Сяргеем Панізьнікам.

Яшчэ калі працавала ў ін-
стытуце, займалася папулярыза-
цыяй асобаў нашай гісторыі. Пры-
канцы 80-х гадоў у выдавецтве
"Беларусь" запланавалі выданне
адрыўнога календара. Алена За-

*Экслібrys Змітра і Наталі
Санько. Мастак Яўген Кулік.
1983 г.*

На адкрыці мемарыяльнай выставы твораў Яўгена Куліка ў фальварку "Добрая Мыслі". Менск. 4 лістапада 2007 г.

падрыхтаваныя адмыслоўцы. Але гутарка з рабочым Жарскім так-сама была безвыніковай...

А Наталя ўзялася. Сканаванне, рэтуш і рэстаўрацыя тэксту

- Дык гэта ж гатовы наглядны дапаможнік для школьнікаў, - заўважыла Наталя. - Добра было б яго выдаць у форме лістоўкі.

Я пасміхну́уся:

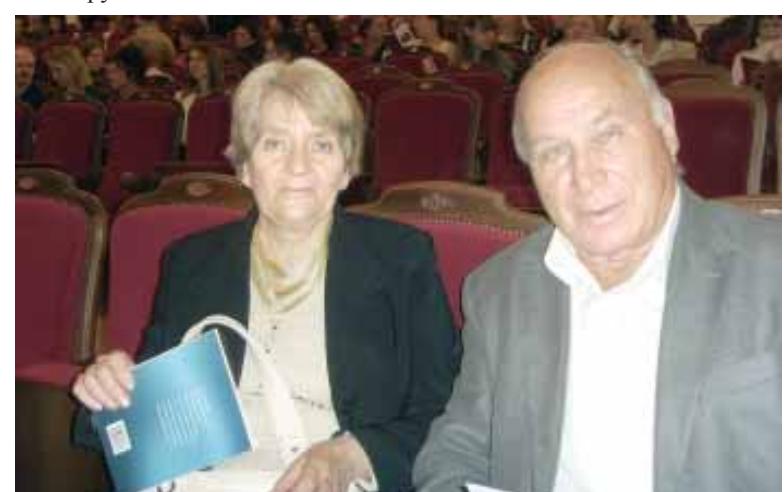
- Нешта не даводзілася мне бачыць, каб у кнігарнях прадавалі-
ся лісточкі.

- А ты зрабі, і будуць пра-
даваць. Гэта ж можна і да лядоўні
магнітам прымачоўваць, і да ма-
нітора прышчэпліваць, і ў файл
укладваць, - каб мець увесь час
перед вачыма.

У 1998 годзе мы збіralіся адзначаць "сярэбранае вяселле". Хацелі абвянчашца ў Чырвоным касцёле. Наталя сур'ёзна рыхтавалася да гэтай урачыстасці: пашыла святочную сукенку, купіла мне гарнітур. Але нечакана памёр мой бацька, а па нейкім часе і ейны. І ўсе нашыя планы пабурыліся. Вось у той журботны час я ўсё ж наважыўся павіншаваць яе. Па-слаў звычайнай поштай арыгінальную картачку з вершам. Нельга выказаць словамі, як узрушила Наталю гэтая неспадзянка. Слён-

Часам мянэ самога здзўялілі нестандартнасць яе мыслення творчы падыход. Аднойчы прынёс паказаць невялікі плакат, на друкаваны на лічбавым прынтары для аздаблення стэнда выдавецтва "Тэхналогія" на Міжнароднай кніжнай выставе. На ім былі папулярныя выслоўі на расейскай мове іх багаторукіх автороў.

Яе чисты, сярэбраны гала-
сок, што захаваўся маладым да
сталага веку, быў для мяне най-
прыгажэйшай музыкай. Штодня
тэлефанаваў ёй апоўдні і, як не
було пра што, гаварыць, простица

З Радзімам Гарэцкім на прэм'еры оперы Яна Голанда "Чужое багаше никому не служьшиъ". Менск. 7 ліпеня 2009 г.

*Касцёл у Павільні, дзе мы ў 1979 годзе хрысцілі сваіх дзяцей.
Здымак 2012 г.*

заў:

- Хачу паслунаць твой анёльскі голас.
- Ну, слухай, - смяялася яна...

Калі нам тэлефанавалі па гараадской лініі, яе часта прымалі за нашу дачку. А што да Аляксея Марачкіна, дык той заўсёды без ценю сумневу казаў: "Пазаві бацьку". Наталя ўжо звыклася з гэтым і не пярэчыла.

Але галоўнае - у яе была маладая душа. Яе ўсё цікаўла: і беларуская гісторыя, і таямніцы Сусвету, і новыя адкрыцці ў фізіцы і генетыцы, і загадкі старажытных цывілізацый, і жыццё абарыгенаў ва ўсіх канцах свету, і проблемы аховы рэдкіх жывёлаў, і палітыка, і спартовыя дасягненні, і падзеі культурнага жыцця, і навінкі літаратуры. Была вясёлай і жыццярадаснай. З задавальненнем танцавала, калі была адпаведная кампанія.

Захаплялася джазавай музыкай, старалася не прапусціць ніводнага выступлення замежных выкананіц - спевакоў і музыкаў, якія гастралявалі тут. Часта навед-

Веснавое падарожжа ў Трокі. 29 красавіка 2018 г.

вала канцэрты ў філармоніі, якія ладзіла "Беларуская Капэла". Высока цаніла майстэрства ансамбля "Класік-Авангард" Уладзіміра Байдава. З асалодай слухала Юрася Гарацекага, радавалася ягоным поспехам. Па даўно пратаптаных сцежках вадзіла сваіх сямейнікаў у Купалаўскі тэатр, Тэатр беларускай драматургіі, Оперны тэатр. А на некаторыя спектаклі - такія, як "Пінская шляхта", "Тутэйшы", "Паўлінка" - па некалькі разоў.

Вельмі любіла чытаць. Перачытала практычна ўсю беларускую класіку. Сярод яе ўлюблёных аўтараў - Вячаслаў Адамчык, Янка Брыль, Уладзімір Каараткевіч, Віктар Казыко, Барыс Сачанка, Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін. Шмат чытала і замежнай літаратуры, асабліва дэтэктывы, тут для яе на першым месцы была Агата Крыцкі, а з сучасных аўтараў - Чынгіз Абдулаеў. Ёй цікава было самой угадваць, як будзе развівацца сюжэт дэтэктыўнага рамана. Была сталым чытачом "Новага Часу", "Нашага слова", "Нашай гісторыі". А ўзяўшы ў руку "Народную Волю", перш за ўсё шукала "100 радкоў Міхася Скоблы".

Любіла падарожнічаць. Ужо змагаючыся з хваробай, яна, дзякуючы дачушцы Яніне, пабаўчыла і фіёрды Нарвегіі, і кратар

Везувія, і балтыйскія дзёны. Вярталася дадому поўная ўражанняў, паказвала здымкі, з захапленнем апавядала пра ўсё, што бачыла. Але найбольшую асалоду прыносіў ёй адпачынак на радзіме. Браслаўская азёры, Прыпяць, парк Пышкі пад Горадні, старая Вільня, Трокі былі мясцінамі, дзе, паводле ейных словаў, адпачывала і наталялася энергіяй яе душа.

Наталя вельмі любіла гатаваць, бо пацешыць родных людзей было для яе вялікай радасцю. Я ў захапленні ад яе кулінарнага майстэрства. Маючы такі талент, яна магла быць шэф-поварам якога-небудзь элітнага рэстарана. Увесь час эксперыментавала, увесь час была ў пошуку. Нават, здавалася б, самая звычайная страва ў яе выкананні становілася шэдэўрам. Аднаго разу сур'ёзна прапанаваў Наталі заняцца падрыхтоўкай кулінарнай кнігі - для гэтага ёй даволі было проста занатоўца свае рэцэпты. Яна толькі адмахнулася, смеючыся: "Чым займацца гэтым, я вам лепей яшчэ што-небудзь смачненъкае згатую".

Мала сказаць, што яна была

Юбілей Купалаўскага музея

У канцы траўня музей Янкі Купалы ў Менску адзначыў свае 75-годдзе. Наведвальнікам новай экспазіцыі распавяла пра яго гісторыю спадарыня Марыя Барткова.

- 25 траўня 1944 года, калі Урад Беларусі знаходзіўся ў Гомелі, была прынята пастанова аб заставанні нашага музея. У гэтым жа годзе былі прыняты першыя наведвальнікі, і іх запрасіла асабіста Уладзіслава Францаўна Луцэвіч. Музей тады знаходзіўся на плошчы Свабоды ў гістарычным цэнтры Менска, у адным будынку з музеем Вялікай Айчыннай вайны і мастацкім музеем. А з 1960 года адрасам яго стаў дом № 4 па вуліцы Янкі Купалы. Па гэтым адресе і сёння мы сустракаем гасцей.

- У новай экспазіцыі - 75 экспанатаў, - працягнула аповед М. Барткова. Тут ёсць фотаздымкі Купалы, творы мастацтва, зробленыя па замове Уладзіславы Францаўны. Яе партрэт стварыў Пётра Сергіевіч. Ён передаў у калекцыю музея 14 сваіх палотнаў. У зале дэмантрующа партрэт Янкі Купалы пэндзля Янкеля Кругеля. Выявя Якуба Коласа пасля рэстаўрацыі дэмантрующа ўпершыню і ствараеца ўражанне, быццам Якуб Колас прыйшоў у гості да свайго сябра ў гэты дом.

- Мы распавядаєм пра тое, як архітэктыры ўзнайялі праект дома, дзе жыў Я. Купала. Тут захоўваецца фотаздымак вялікага дрэва, якое вельмі любілі ўсе, хто прыходзіў на папялішча. На выставе можна даведацца пра пераклады вершаў Купалы на замежныя мовы. На славацкую мову верш "Малітва" пераклаў амбасадар Славакіі Сэрватка.

Шматлікія наведвальнікі юбілея музея агледзелі мемарыяльныя куткі, інтэр'еры рабочага кабінета, гасцёўні, якія былі створаны па ўспамінах і архіўных ма-

тэрыялах, і адчулі, быццам бы пабылі ў гасцях у самога Купалы. Матэрыялы знаёміць наведвальнікаў з Вільній, Санкт-Пецярбургам, Москвой, перадаваеннымі Менскам.

Мэта стацыянарнай экспазіцыі - паказ жыцця і творчасці Я. Купалы ў нацыянальным, еўрапейскім і сусветным контэксле, ролі пісьменніка ў гісторыі беларускай літаратуры, культуры, станаўленні дзяржавы.

Стваральнікі экспазіцыі музея Песняра імкнуліся прадстаўвіць гісторыю шляхецкага роду Луцэвічаў, фальклорныя і біблейскія вытокі паэзіі, філасофска-грамадзянскую пазіцыю паэта і драматурга, стан і развіццё беларускага і замежнага купалазнаўства.

Музей мае 8 экспазіцыйных залаў. Рукапісы Янкі Купалы, выданні яго твораў розных гадоў, асабістыя рэчы паэта, фотаздымкі, творы жывапісу, графікі, дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва распавядаюць пра жыццё і творчасці народнага паэта Беларусі, грамадска-палітычнае і культурнае жыццё краіны.

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

21 красавіка 2019 г.

У Лідскім раёне адбыўся абласны фестываль-свята "Танцуем па-даўнайшаму"

26 траўня ў філіяле "Дзітвянскі Дом культуры" ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці" ужо другі раз адбыўся абласны фестываль-свята побытавых танцаў "Танцуем па-даўнайшаму". Таму арганізацыя правядзення мерапрыемства была на вышэйшым узроўні і Дзітвянская зямля гасцінна сустрэла прадстаўнікоў амаль ўсіх раёнаў вобласці. Танчылі, як у народзе кажуць, ад старога да малога. Стэрэйшаму уздельніку Яўгену Дубатоўку з Зельвенскага раёна - 76 год, а дзяўчыны Лізе Макоўскай з Карэліцкага раёна - 7 гадоў.

На фестываль-свята прыехалі шаноўныя і паважаныя гости: выкладчык кафедры этнаграфіі і мастацтва УА "Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў", лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, старшыня журы Мікалай Аляксеевіч Козенка і загадчык арганізацыйна-творчага аддзела Любанскаага раённага цэнтра культуры Менскай вобласці,

этнаграфік, этнапедагог Сяргей Георгіевіч Выскварка.

Танцевальныя пары прадэманстравалі не толькі высокі ўзровень падрыхтоўкі, але і веды аўтэнтычнага танцевальнага фальклору. І няхай танцы выконваліся не так дасканала, як раней, але такія святы даюць новыя віток для іх жыцця.

Ад самых простых рухаў да трохкроку... Усе танцевалі на высокім узроўні, але трэба вылучаць лепшыя сярод лепшых:

Ва ўзроставай катэгорыі 7-10 гадоў дыпломамі ўзнагароджаны:

Шчучынскі раён: Яўген Малей і Кацярына Бадак - дыплом I ступені;

Карэліцкі раён: Аляксей Лустач і Аляксандра Струк - дыплом II ступені;

Іўеўскі раён: Мікіта Піскароў і Ліза Макоўская - дыплом III ступені;

Іўеўскі раён: Арсень Грынцэвіч і Ілона Хабян - спецыяльны прыз "За непасрэднасць і выразнасць вобразна-пластычнага самавыяўлення".

Узроставая катэгорыя 11-17 гадоў:

Ваўкавыскі раён: Павел Смурага і Мар'яна Кузьма - дыплом I ступені;

Шчучынскі раён: Захар Сухоцкі і Вераніка Клімук - дыплом II ступені;

Іўеўскі раён: Давыд Марцінкевіч і Мілана Лавыш - дыплом II ступені;

Лідскі раён: Даніл Кандраценя і Валерый Ненартовіч - дыплом III ступені;

Зельвенскі раён: Іван Бутакоў і Дзіянія Лаўко - дыплом III ступені;

Іўеўскі раён: Уладзіслаў Грынцэвіч і Кацярына Бычкова - дыплом III ступені.

Узроставая катэгорыя 18-50 гадоў:

Лідскі раён: Мікалай

Сакалоўскі і Таццяна Язерская - дыплом I ступені;

Лідскі раён: Аляксандр Кель і Алеся Назіна - дыплом II ступені;

Гарадзенскі раён: Дзяніс Балабуеў і Людміла Касянчук - дыплом II ступені;

Карэліцкі раён: Аляксандр Чарапанаў і Вольга Ложачнік - дыплом III ступені.

Узроставая катэгорыя звыш 50 гадоў:

Карэліцкі раён: Васіль Чартко і Валянціна Фурс - дыплом I ступені;

Лідскі раён: Аркадзь Кім і Ада Кім - дыплом II ступені;

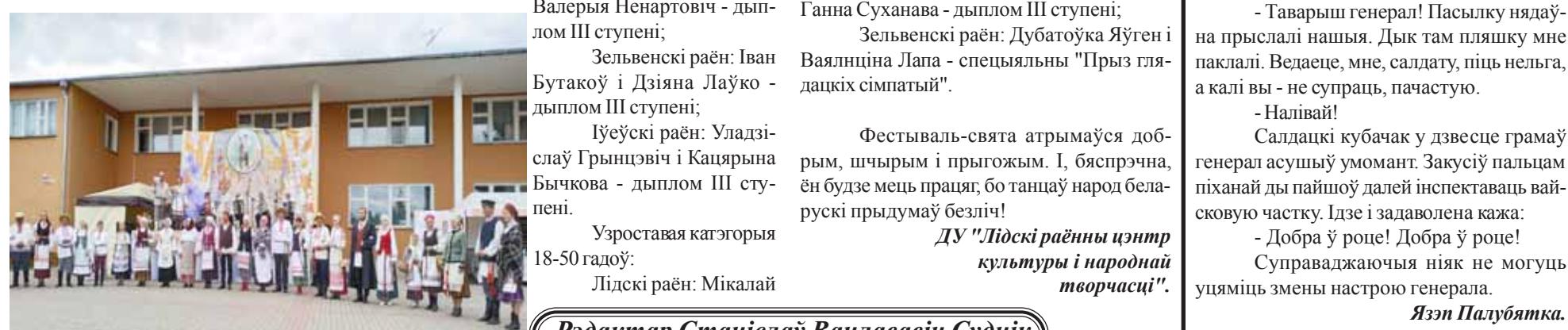
Лідскі раён: Пётр Касяк і Ірына Юзько - дыплом III ступені;

Ваўкавыскі раён: Часлаў Апановіч і Ганна Суханава - дыплом III ступені;

Зельвенскі раён: Дубатоўка Яўген і Ваяніціна Лапа - спецыяльны "Прыз глядацкіх сімпатый".

Фестываль-свята атрымалі добрым, шчырым і прыгожым. І, бяспрэчна, ён будзе мець працяг, бо танцаў народ беларускі придумаў безліч!

ДУ "Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці".

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасія Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сіцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.
Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 3.06.2019 г. у 17.00. Замова № 1004.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,37 руб., 3 мес.- 7,11 руб.
Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Не ад Эзопа, а ад Язэпа

Рамантыка

Вы любіце прыроду? Уявіце сабе цёплую летнюю ноч, бераг ракі. Побач булькае вада ды плюскаеца рыба, здаецца, зусім над галавою трымцяць яркія зоркі.

Эк-зо-ты-ка!

За крок ад вас разганяе цемрыва польмія вогнішча. Распачатая пляшка цудоўнага віна ўздымае настрой, бадзёрасць.

Ра-ман-ты-ка!

А побач... Побач з вамі маладая, прыгожая, чарнявая. Вы пазнаёміліся некалькі гадзін назад, і яна адразу пагадзілася бышы з вамі.

Шчасце! Такое запамінаеца на ўсё жыццё!

Яшчэ як!

Прыгоды адбываюцца на досвідку. Вы прачынаеце ад таго, што вам холадна, і пачынаеце здзіўлена азірацца навокал. Лёгкі ветрык кране попел на патухлым вогішчы. І тут вы са здзіўленнем заўважаеце, што ваша прыгажуня знікла. Была - і няма. Разам з ёю зніклі новыя джынсы з заробкам у кішэні, зніклі ваши туфлі, швэда, кашуля. Ляжыць толькі пляшка. Выпітай...

Сітуація-я!

Вы шкрабаеце патыліцу і спрабуеце нешта думаць. Нязвыкласць выпадку не дазваляе вам засяродзіцца. І вы пачынаеце напаўсвядома дзейнічаць. Хапаеце некалькі папарацін ды хуценька ладзіце касцю папуаса. І наперад!

Вас чакае дарога да хаты, поўная дзіўнах прыгод і казачных здарэнняў.

Кепска ў роце

Тое было ў гады існавання СССР. У адну з вайсковых частак на Сахаліне з праверкаю прыезджае генерал-беларус з генштаба. Марафет наладзілі напоўніцу. Генерал ходзіць па адной з казармаў і гучна вымаўляе: "Кепска ў роце! Кепска ў роце!" Суправаджаючы яго афіцэры не могуць высветліць сваіх недапрацовак. Генерал заўшоў у капцёрку. Па говары капцёршицы зразумеў, што той беларус. Распачалася гутарка. Паразуменне землякоў поўнае. Генерал адсылае суправаджаючых заняцца сваёй справаю.

- Ты адкуль? - пытае генерал.

- 3-пад Свіслачы. Гэта што побач з Белавежскай пушчай.

- Дык я адтуль. А якія там лясы! Эх-х! Якую там ціснуць пушчанку! П'еш і не адварваша! Даўно нашай не піў!

- Таварыш генерал! Пасылку нядайна прыслалі нашыя. Дык там пляшку мне паклалі. Ведаеце, мне, салдату, пісьцель нельга, а калі вы - не супраць, пачастую.

- Налівай!

Салдацкі кубачак у дзвесце грамаў генерал асушиў умомант. Закусіў пальцамі піханай ды пайшоў далей інспектаваць вайсковую частку. Ідзе і задаволена кажа:

- Добра ў роце! Добра ў роце!

Суправаджаючыя ніяк не могуць уціміць змены настрою генерала.

Язэп Палубята.